

1º Trimestre

Nome e Apelidos: _____

1. Pensamentos, teorías e perspectivas sobre a música**Exercicio 1: Perspectivas sobre música- Rene Descartes**

Ilustración 1:

Rene Descartes

Francia, 1596 - Suecia, 1650

As perspectivas sobre a música varían ao longo das diferentes épocas da historia. Algunhas reflexións, convidan a pensar na música como unha arte totalmente ligada a expresión de sentimentos; outras xustifican que, a música hai que considerala unha ciencia.

Desde os inicios da música, os teóricos, filósofos, músicos e grandes ilustrados trataron de comprender o feito musical e establecer relacións que lles axudasen a coñecer mellor o seu significado. É o caso de Pitágoras, Descartes, Kant, Wagner e moitos outros, que coas súas reflexións e perspectivas sobre a música sentan os precedentes do pensamento estético e musical, dentro da Historia do pensamento musical.

Descartes s. XVII define a música do seguinte xeito:

A mesma cousa que a uns invita a bailar a outros pode facer chorar. Pois isto non provén senón da asociación de ideas na nosa mente; como aqueles que algunha vez se divertiron bailando con certa peza, tan pronto como a volvan a escoltar volverán ás ganas de bailar; pola contra, se algún só oíu gallardas cando lle aconteceu algo malo, volverá a entristecerse cando as escoite de novo.

1) Que perspectiva sobre a música adoita Descartes segundo a afirmación anterior?

- a) Música como expresión dos sentimentos
- b) Música como arte
- c) Música como feito musical
- d) Ningunha das anteriores

2) A quen atribúes a seguinte afirmación? .....

Os números son as cousas; agora ben, a música é número. O mundo é música; o cosmos é unha lira sublime de sete cordas.

Exercicio 2: Perspectivas sobre música - Richard Wagner

Wilhelm Richard Wagner (Leipzig, 22 de maio de 1813 - Venecia, 13 de febreiro de 1883) foi un compositor, director de orquestra, poeta, ensaísta, dramaturgo e teórico musical alemán do Romanticismo.

Unha das súas maiores achegas á música foi o cambio de perspectiva acerca das composicións, que Wagner consideraba como “obras de arte totais” nas que sintetizaban todas as grandes artes: visuais, poéticas, escénicas, musicais, ...

Foi un dos máximos expoñentes do romanticismo musical alemán, que rompeu cos moldes canónicos do clasicismo. No s.XIX, Richard Wagner afirmaba sobre a música:

O son vén do corazón e a súa linguaxe artística natural é a música. A melodía é a lingua absoluta, a través da que o músico fala a todos os corazóns.

Ilustración 2:
Richard Wagner
Leipzig, 1813 - Venecia, 1883

- 1) Que perspectiva sobre a música adoita Wagner segundo a afirmación anterior?
  - a) Música como expresión dos sentimentos
  - b) Música como arte
  - c) Música como feito musical
  - d) Ningunha das anteriores
- 2) A quen atribúes a seguinte afirmación sobre a música? .....

[...] a arte educativa por excelencia que se insire na alma e forma a virtude

Exercicio 3: Teorías sobre a orixe da música

Sinala a opción correcta, segundo as afirmacións que se indican nos seguintes puntos.

- 1) As teorías logoxénicas consideran que a música naceu asociada á linguaxe comunicativa.
  - a) verdadeiro, nace da necesidade de comunicación
  - b) falso, tiñan unha función máxico-relixiosa
- 2) Que teorías postulan que o corpo humano é un instrumento en si mesmo?
  - a) teorías logoxénicas
  - b) teorías máxico-relixiosas
  - c) teorías quinéticas
  - d) teorías conspirativas

Exercicio 4: Formas e estilos

- 1) Se nunha audición, analizamos os instrumentos que escoitamos nunha composición musical, en que aspecto estamos a fixar a nosa atención?
  - a) Na textura
  - b) No timbre
  - c) Na forma
  - d) No ritmo
- 2) Cando escoitamos unha audición e tratamos de identificar a estrutura que ten, partes ou movementos, estamos a analizar a súa ...
  - a) Textura
  - b) Timbre
  - c) Forma
  - d) Ritmo

Exercicio 5: Fontes de información

- 1) Indica cales son as principais fontes de información que consideramos no estudo da Historia da Música.
  1. ....
  2. ....
  3. ....
  4. ....
- 2) As pinturas, esculturas e outras obras de arte son consideradas fontes de información

.....

Que é para ti unha fonte de información histórica?

Exercicio 6: Liña temporal da historia

- 1) A división en etapas —períodos— da historia, ten a súa orixe nos humanistas europeos do Renacemento. Indica a periodización:
  - a) Idade Antiga: ..... ao .....
  - b) Idade Media: ..... ao .....
  - c) Idade Moderna: ..... ao .....
  - d) Idade Contemporánea: ..... ao .....
- 2) Completa a seguinte periodización:

Período ou etapa	Cronoloxía
Románico	⇒
	⇒ XII- XV
Renacemento	⇒
	⇒ XVII- XVIII
Neoclasicismo	⇒ ..... e comezo .....
	⇒ final do XVIII e parte do XIX
Positivismo e Realismo	⇒

Exercicio 7: Clasificación dos instrumentos musicais

- 1) A rama da Musicoloxía encargada do estudo, investigación e clasificación dos instrumentos musicais coñécese co nome de .....
- 2) Tomando como base o sistema Hornbostel-Sachs, os instrumentos musicais clasifícanse segundo o corpo vibrante, a forma de producir o son e segundo se toquen, en: (completa)

CLASIFICACIÓN	CORPO VIBRANTE	FORMA DE PRODUCIR O SON	INSTRUMENTO
.....	madeira / metal	percusión directa	.....
.....	columna de aire	.....	.....
.....	corda tensada	percusión indirecta	.....
.....	parche / mebrana	percusión directa	.....

castañuelas, órgano, piano, pandeiro, órgano eléctrico

Exercicio 8: Patrimonio primixenio da música

- 1) Que é o patrimonio musical primixenio? Indica algún exemplo.

- 2) Le a seguinte afirmación con atención.

Do estudo etnolóxico comparado de tribos da actualidade, deducimos que as primeiras manifestacións de música, nas súas orixes, é probable que empregasen algún tipo de polifonía simple con bordón, pero seguramente, empregasen escalas de dous a sete sons, con melodías curtas e sen complexidades; máis ben sinxelas, empregando intervalos básicos de cuartas, quintas e oitavas.

Que rama da Musicoloxía, se ocupa de levar a cabo esas deducións?

- a) Arqueoloxía musical
- b) Iconografía
- c) Etnomusicoloxía
- d) Paleo-organoloxía

2. A música en Grecia

Para escoitar e comprender ben a música dos diferentes períodos da cultura grega, debemos coñecer as principais características ou trazos que a definen. Coñecer as características, axuda a diferenciar a música de diferentes culturas, épocas, civilizacións e, asimesmo, será de utilidade á hora de completar a ficha de audición. Repasaremos aquí os aspectos básicos.

Fundamentos da teoría musical grega

Le con atención as características que definen os fundamentos da teoría musical grega e trata de identificalos nas audicións.

- 1) A música grega era **principalmente monódica**: o acompañamento instrumental, non implica harmonía ou polifonía na música grega
- 2) Empregaba **notación alfabética**: diferente segundo se tratase de música vocal ou instrumental
- 3) Inicialmente emprega **ritmo libre** axustado á prosodia do texto; música e verso van unidos. Posteriormente, aparecen os **pés métricos** que se basan na duración longa ou curta das sílabas, sendo os máis comúns: *Yambo*, *Troqueo*, *Anapesto*, *Dáctilo*, (...)
- 4) Emprega **Métrica** rica e complicada
- 5) A **melodía** responde á idea do *nomos* (lei), semellante a unha especie de patrón, esquema ou norma que rixe o sistema de composición
- 6) O sistema musical grego é **modal**, baseado no uso do *tetracordo* descendente de 4 notas
- 7) Os **modos gregos**, están definidos polos *tetracordos* e segundo a posición destes reciben un nome ou outro, que ven definido pola colocación dos *semitonos* (e a súa relación interválica) e non polas notas que empregan. Os principais son:
  - *tetracordo dórico* (T T S) = **modo dórico**, corresponde á oitava Mi-Mi
  - *tetracordo frixio* (T S T) = **modo frixio**, corresponde á oitava Re-Re
  - *tetracordo lidio* (S T T) = **modo lidio**, corresponde á oitava Dó-Dó
  - **Modo mixolidio**, non emprega dous *tetracordos* iguais = oitava Si-Si
- 8) Os sons a partir dos cales se organiza o sistema musical grego, parten de relacións numéricas sinxelas definidas por Pitágoras a partir do *monocordio*
- 9) O sistema musical grego, recibe o nome de **sistema diatónico teleion** que comprende 2 oitavas.
- 10) A escala Mi-Mi é a máis importante: coincide coa afinación (das cordas) da *kithara* e coñecíase tamén co nome de "Harmonía"

Os tres himnos de Mesomedes de Creta

Escoita os tres himnos de Mesomedes de Creta (*Invocación a Calíope e Apolo*, *Himno a Helio* e *Himno a Némesis*) que podes atopar na [lista de audicións](#) de Spotify e trata de identificar as principais características da teoría musical grega que se indican no punto anterior.

O Himno a Némesis

Este himno de Mesomedes de Creta, é un dos catro que conservan notación musical antiga sobre o texto; a figura 3 é unha transcripción a notación actual do himno.

Nέμεσι περρόεσσα, βίου ῥοπά, κυανῶπι θεά, θύγατερ Δίκας, ἅ κοῦφα φρυάγματα θνατῶν

ἐπέχεις ἀδάμαντι χαλινῶι, ἔχθουσα δ' ὄβριν ὅλοαν βροτῶν μέλανα φθόνον ἐκτὸς ἐλαύνεις.

ὑπὸ σὸν τροχὸν ἄστατον ἄστιβή χαροπὰ μερόπων στρέφεται τύχα. λήθουσα δὲ παρ' πόδα βαίνεις,

γαυρούμενον αὐχένα κλίνεις· ὑπὸ πῆχυν αἰεὶ βίον μετρεῖς, νεύεις δ' ὑπὸ κόλπον ὄφρ' ὦν αἰεὶ,

ζυγὸν μετὰ χεῖρα κρατοῦσα. ἴληθι μάκαιρα δικασπόλε,

Νέμεσι περρόεσσα, βίου ῥοπά. Νέμεσιν θεὸν αἶδομεν ἀφθίταν,

Νίκην τανυσίπτερον ὀβρίμαν νημερτέα καὶ πάρεδρον Δίκας,

ἅ τ' ἂν μεγαλανορίαν βροτῶν νεμεσῶσα φέρεις κατὰ Ταρτάρου.

Ilustración 3: Exemplo do himno a némesis

Exercicio 9: Comentario resumo do *Himno a Némesis*

Identifica as características principais da audición.

3. A notación musical na Antiga Grecia

Dentro das fontes conservadas da cultura musical grega, existen aproximadamente sobre uns vinte exemplos, malia que tan só uns poucos son considerados realmente fiables, en parte debido a que a maioría deles non se conservan na súa totalidade.

O máis destacable é un fragmento da obra de *Orestes*, de Eurípides do 250 a.C., aproximadamente. Trátase dun *stasimon*, isto é, un coro cantado na *orchestra* (lugar diante do escenario, onde se colocaban algúns dos participantes na traxedia). A conservación é realmente boa, a pesares de non ser perfecta debido a que foi escrito en papiro e algunhas das partes perdéronse.

O Epitáfio de Seikilos

A fonte de información da cultura grega de maior importancia que se conserva, e que máis información aporta, é o *skolion* (epitafio) de Seikilos, do século II a.C. aproximadamente. Escrito en pedra (nunha estela funeraria da actual Turquía conservado en Dinamarca), presenta unha magnífica conservación que permitiu descifralo totalmente. Podemos afirmar que é a obra máis coñecida da Antiga Grecia.

O texto

Inscrita nunha columna (estela funeraria), serviu de epitafio a unha muller: na dedicatoria, Seikilos ofrece a unha muller (probablemente a súa esposa ou filla) unha canción, que aparece con notación musical e texto:

C Z Z KIZ I
 OΣON ZΗΣ ΦΑΙΝΟΥY
 K I Z IK O C OΦ
 ΜΗ ΔΕΝ ΟΛΩΣ ΣΥ ΛΥΠΟΥY
 C K Z I KI K C OΦ
 ΠΡΟΣ ΟΛΙΓΟΝ ΕΣΤΙ ΤΟ ΖΗΝ
 C K O I Z K C C CXI
 ΤΟ ΤΕΛΟΣ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΑΙΤΕΙ

Ilustración 4: Texto do epitafio de Seikilos

A tradución sería algo semellante a: *Mentres vivas, brilla; que nada te faga sufrir; a vida é moi curta e o tempo marca a fin.*

A achega máis destacable ou importante deste documento histórico aos estudos da música grega, foi sen dúbida a notación rítmica, que ao igual que a melódica, emprega signos do alfabeto grego. As notas sen indicación rítmica, valerían un pulso (*chronos protos*), as sinaladas cun guión terían dous pulsos (*diseme*); finalmente, as que levan guión cun sinal ou punto na parte superior dereita valerían tres pulsos (**triseme*).

A notación musical

- Para indicar a altura dos sons, empregábase un signo diferente segundo cada altura. Os signos que aparecen nesta peza, ordenados de xeito ascendente son:

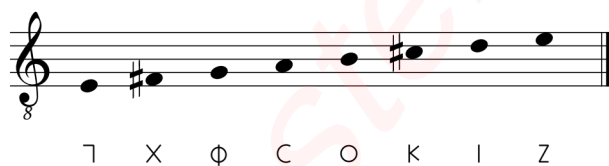

Ilustración 5: Sistema de notación

- Para indicar a duración, empregábanse uns signos adicionais sobre os anteriores:

Ilustración 6: Indicación da duración

Transcrición

Tendo en conta o indicado ata o de agora, realiza unha transcrición á notación actual da melodía do epitafio de Seikilos.

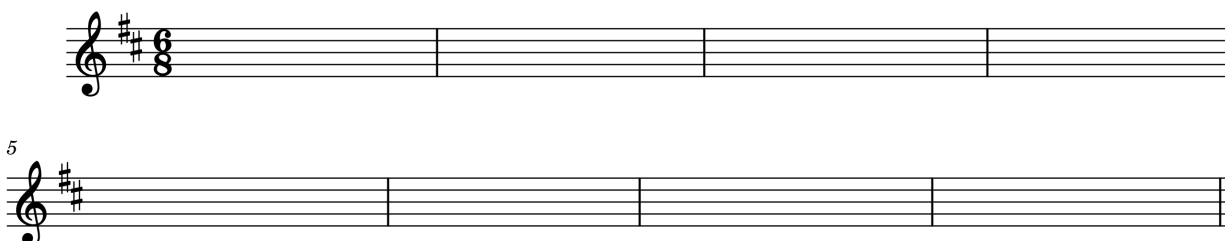

Ilustración 7: Transcrición a notación moderna do epitafio de Seikilos

Exercicio 10: Audición comentada *Epitafio Seikilos*

Le con atención a seguinte audición comentada do *Epitafio de Seikilos*, fixándote nos diferentes aspectos que se comentan.

1.- Contextualización

O Epitafio de Seikilos é un fragmento de inscrición epigráfica grega achado nunha columna de mármore posta sobre a tumba que fixera construír Seikilos para a súa esposa Euterpe, preto de Trales (en Asia Menor).

Conservada actualmente no Museo Nacional de Dinamarca, foi descuberta en 1883 por Sir W. M. Ramsay en Turquía e conservada no museo da antiga cidade de Esmirna. Durante o holocausto de Asia Menor (1919-1922), no que a cidade de Esmirna foi destruída, non se tivo coñecemento do seu paradeiro; posteriormente foi recuperada con sinais de desgaste e deterioro na súa base e coa última liña do texto borrada.

Este manuscrito constitúe un exemplo de forma de composición musical grega, co engadido de ser a melodía escrita máis antiga que se coñece. A inscrición, contén un texto en grego sobre o que se desenvolve a melodía

2.- Timbre

A canción é melancólica, clasificada como *skolion* ou canción para beber".

3.- Textura

- A composición está construída e organizada segundo principios modais.
- Está en modo *Mixolidio actual e desenvólvese nun ámbito de oitava xusta.
- Aparecen todos os sons da escala La4 + Mi5, con *Fa e *Do sostidos.
- O son que aparece con máis frecuencia é La4 (oito aparicións), seguido de Mi5 (seis aparicións).
- O La4 é o son máis grave, que cerra a composición.
- O ámbito estreito, a escaseza de saltos e a (presumible) utilización dun instrumento para dobrar a liña vocal fan que interpretación a da melodía non revista complexidade técnica algunha.

4.- Melodía

- É de ámbito estreito: (a distancia entre a nota máis grave e a nota máis aguda é dunha oitava), que discorre sobre todo por graos conxuntos (intervalos de segunda e terceira).
- Entre os saltos melódicos, só pode destacarse o de quinta ascendente co que se inicia a composición.
- A melodía está dividida en catro fases, exactamente iguais en duración (12 tempos cada unha).
- Todas as frases, excepto a última, terminan cun son prolongado, e todas as frases, excepto a primeira, poden considerarse cerradas.

5.- Ritmo

- Descoñécese a velocidade (tempo) da canción, xa que non está explicada na notación.
- O tempo básico, ou unidade de duración (chronos protos), é a duración breve, transcrita en notación ortocrónica como corchea.
- Cada frase musical, e cada verso do poema, están constituídos por 12 *chronos protos.
- As tres últimas frases teñen unha construción rítmica moi semellante.
- Os sons da peza poden ter tres duracións:
  - a) a transcrita como corchea (chronos protos),
  - b) a transcrita como negra (diseme ou dúas chronos protos) e
  - c) a negra con puntillo (triseme chronos protos).

6.- Forma

- Estamos ante unha composición que comeza con unha breve introdución de percusión, seguida da melodía principal introducida pola corda, que posteriormente realizará a voz. Trátase dunha forma de reducidas dimensións con intervención da percusión, corda e voz; neste caso é unha forma menor e de ritmo libre seguindo as características da música da Grecia Clásica.

7.- Relación música texto

- A inscrición cantada, segundo a pronuncia do grego *koiné*.
- Como é característico da música da Grecia Antiga, melodía e texto forman un todo unificado.
- Cada frase musical coincide con cada un dos catro versos que constitúen a composición literaria.
- A relación entre o texto e a música é de estilo silábica (sílaba por nota) con pequenos adornos.